จดหมายข่าว

พลิใบ

ก้าวใหม่การวิจัยและพัฒนาการเกษตร

2 รายงาน
ผลงานวิจัยดีเด่น'62 ระดับดีเด่น

6 ฉีกซอง
มันฝรั่ง : จากดอยหรือต่างเมือง

14 ขอคุยด้วยคน
กาแฟพรีเมี่ยม

16 จากโต๊ะบอกอ
กรมวิชาการเกษตร รับ 3 รางวัลเลิศรัฐ ประจำปี 2563

ปีที่ 22 ฉบับที่ 12 ประจำเดือน กันยายน พ.ศ. 2563
ISSN 1513-0010

ผลงานวิจัยดีเด่น'62

ระดับดีเด่น

กรมวิชาการเกษตร มีการคัดเลือกผลงานวิจัยของนักวิชาการเพื่อเข้ารับรางวัลผลงานวิจัยดีเด่นเป็นประจำทุกปีและจะมีการประกาศผลและมอบรางวัลในงานประชุมวิชาการกรมวิชาการเกษตร รางวัลนี้เป็นรางวัลที่จะสร้างขวัญกำลังใจให้นักวิชาการในการทำงานวิจัย ซึ่งแต่ละงานวิจัยนั้นต้องใช้ระยะเวลาดำเนินการค่อนข้างนาน

สำหรับงานประชุมวิชาการกรมวิชาการเกษตรปีนี้ จัดขึ้นในวันที่ 30 กันยายน 2563 ณ กรมวิชาการเกษตร โดยมีการประกาศเกียรติคุณแก่นักวิจัยที่มีผลงานวิจัยดีเด่น ระดับดีเด่น ระดับดี และระดับชมเชย ใน 5 ประเภทงานวิจัย (จากทั้งหมด 6 ประเภทงานวิจัย) จำนวน 13 เรื่อง

จดหมายข่าวผลิใบฯ ฉบับนี้ขอนำผลงานวิจัยดีเด่น ระดับดีเด่น มีจำนวน 3 เรื่อง มาเผยแพร่ดังนี้

การพัฒนาการผลิตผักอินทรีย์ทางเลือกเพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืน

(ประเภทงานพัฒนางานวิจัย)

จังหวัดกาฬสินธุ์และนครพนม เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาและส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ ทั้งสภาพพื้นที่และนโยบายของจังหวัดที่ต้องการให้การผลิตภาคเกษตรเปลี่ยนเป็นระบบการผลิตแบบอินทรีย์ มีการสนับสนุนและร่วมมือกันของหน่วยงานในพื้นที่ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม แต่ยังประสบปัญหาการผลิต โดยเฉพาะการระบาดของศัตรูพืช และผลผลิตต่ำเนื่องจากดินขาดความอุดมสมบูรณ์

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาฬสินธุ์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครพนม และสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 ดำเนินการพัฒนาการผลิตผักอินทรีย์ในพื้นที่ระหว่างปี 2559-2562 โดยการทดสอบการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ที่อ้างอิงตามค่าวิเคราะห์ดินและปุ๋ย การใช้ชีวภัณฑ์ควบคุมโรคและแมลงศัตรูพืช เปรียบเทียบกับวิธีเกษตรกร ขยายผลโดยการสร้างแปลงต้นแบบเป็นจุดสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยี อบรมการผลิตพืชอินทรีย์ให้เกษตรกรและผู้สนใจ

ขั้นตอนการดำเนินการเริ่มต้นโดยการวิเคราะห์สภาพการผลิตพืชอินทรีย์ เพื่อให้ทราบถึงภาพรวมของระบบการผลิต โอกาส ปัญหาและอุปสรรค เพื่อพัฒนาระบบการผลิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และการคัดเลือกพื้นที่ แปลงเกษตรกรที่มีความพร้อมเข้าร่วมการทดสอบเทคโนโลยีการจัดการศัตรูพืชและการจัดการธาตุอาหารสำหรับการผลิตผักอินทรีย์

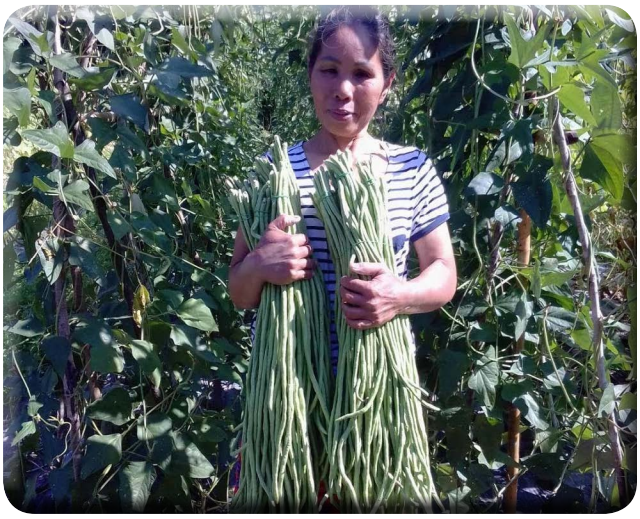

การทดสอบเทคโนโลยีการจัดการธาตุอาหารและศัตรูพืชสำหรับการผลิตผักอินทรีย์ ประกอบด้วย 2 กรรมวิธี ได้แก่ กรรมวิธีทดสอบและกรรมวิธีเกษตรกร ดำเนินการร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่ เลือกพืชทดสอบที่เกษตรกรปลูกอยู่เดิม เป็นที่ต้องการของตลาดและมีปัญหาด้านโรคและแมลงศัตรูพืช การบันทึกข้อมูล ด้านการเจริญเติบโต ผลผลิตและการระบาดของศัตรูพืช ด้านเศรษฐศาสตร์ เช่น ต้นทุน ผลผลิต รายได้และคำนวณอัตราส่วนรายได้ต่อการลงทุน

การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ดำเนินการเพื่อให้แปลงของเกษตรกรที่ร่วมทดสอบ แปลงต้นแบบ และแปลงขยายผล ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกษ. 9000 เล่ม 1-2556)

การถ่ายทอดความรู้ ผ่านการฝึกอบรม การขยายผลสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยจัดทำแปลงต้นแบบเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเกษตรกรและผู้สนใจ และเชื่อมโยงตลาดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

ผลการดำเนินงานพบว่าวิธีทดสอบสามารถควบคุมศัตรูพืชได้ดีกว่าและให้ผลผลิตสูงกว่าวิธีเกษตรกร เกษตรกรที่ร่วมโครงการทั้ง 2 จังหวัด ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 6 ราย จากทั้งหมด 10 ราย ในปี 2562 เกิดแปลงต้นแบบ 16 แปลง พื้นที่ 93.8 ไร่ สามารถผลิตพืชผสมผสานได้ผลผลิตรวม 106,234 กิโลกรัมต่อปี มีรายได้หมุนเวียนรวม 5,451,334 บาทต่อปี เกิดเครือข่ายเรียนรู้ 22 กลุ่ม 1,003 ราย และมีผู้เข้าศึกษาดูงานในแปลงต้นแบบรวม 7,100 ราย เกษตรกรเครือข่ายได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์พืชผสมผสาน จำนวน 51 ราย พื้นที่ประมาณ 404 ไร่

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ลูกผสมพันธุ์นครสวรรค์ 5 อายุเก็บเกี่ยวสั้นและทนทานแล้ง

(ประเภทงานวิจัยปรับปรุงพันธุ์)

คณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์สินค้าเกษตรเป็นรายพืชเศรษฐกิจ 4 สินค้า (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) ได้มีมติให้บรรจุงานวิจัยใน roadmap โดยมุ่งเน้นการวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สนับสนุนการศึกษาวิจัยพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อสร้างทางเลือกแก่เกษตรกรในการใช้พันธุ์ และปรับสัดส่วนการผลิตให้ผลผลิตกระจายออกสู่ตลาดสอดคล้องกับความต้องการ โดยปรับเปลี่ยนสัดส่วนฤดูการผลิต ต้นฝน : ปลายฝน : แล้ง จากร้อยละ 72 : 23 : 5 เป็น 30 : 20 : 50 โดยเลื่อนการปลูกต้นฝนบางส่วนไปปลูกในช่วงปลายฝน และขยายพื้นที่ปลูกในฤดูแล้งเขตชลประทาน ตามพื้นที่ที่เหมาะสม

ดังนั้น การพัฒนาพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสมกับฤดูปลูกและระบบการปลูกพืช เช่นพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมอายุสั้นสำหรับปลูกในระบบการปลูกพืช การปลูกหลังนา รวมถึงการมีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมกับระบบการปลูกพืช เป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในระบบการผลิตพืช

ศูนย์วิจัยพืชไร่นครสวรรค์ ได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาด้านการปรับปรุงพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ลูกผสม โดยพัฒนาข้าวโพดสายพันธุ์พ่อแม่คือ ข้าวโพดสายพันธุ์ตากฟ้า 7 และตากฟ้า 5 จนได้สายพันธุ์แท้ จากนั้นนำสายพันธุ์แท้ทั้งสองมาผสมพันธุ์กัน ได้ข้าวโพดลูกผสมเดี่ยวนครสวรรค์ 5 ประเมินผลผลิตตามขั้นตอนการปรับปรุงพันธุ์ ประเมินความทนทานแล้ง และประเมินความต้านทานโรคทางใบที่สำคัญ คือ โรคราสนิม โรคใบไหม้แผลใหญ่ โรคราน้ำค้าง โรคใบด่าง รวมถึงศึกษาการตอบสนองต่อปุ๋ยไนโตรเจนในกลุ่มดินเหนียว-ร่วนเหนียวสีดำ และศึกษาเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ลูกผสมนครสวรรค์ 5

จากการดำเนินการพบว่า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ลูกผสมนครสวรรค์ 5 ให้ผลผลิต 1,176 กิโลกรัมต่อไร่ มากกว่าพันธุ์นครสวรรค์ 3 ซึ่งกรมวิชาการเกษตรแนะนำเมื่อปี 2552 ร้อยละ 10 และเมื่อกระทบแล้งช่วงออกดอกนานหนึ่งเดือน ให้ผลผลิตเฉลี่ย 749 กิโลกรัมต่อไร่ สูงกว่าพันธุ์นครสวรรค์ 3 ร้อยละ 27 มีความต้านทานต่อโรคทางใบที่สำคัญ ต้านทานโรคใบไหม้แผลใหญ่และโรคราสนิม มีความต้านทานปานกลางต่อโรคราน้ำค้าง และโรคใบด่างที่เกิดจากเชื้อ Maize dwarf mosaic virus (SCMV-MDB) ฝักแห้งเร็ว มีความชื้นเมล็ดขณะเก็บเกี่ยวน้อยกว่าพันธุ์อื่น ๆ ทำให้สามารถเก็บเกี่ยวได้เร็วขึ้น การจัดการปุ๋ยไนโตรเจน อัตรา 15-10-10 กิโลกรัม N-P2O5-K2O ต่อไร่ ให้ผลผลิตสูง และมีผลตอบแทนคุ้มค่าแก่การลงทุนมากที่สุด สำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ควรปลูกโดยใช้อัตราแถวต้นแม่ ตากฟ้า 7 : ต้นพ่อ ตากฟ้า 5 ในอัตรา 4:1 โดยปลูกสายพันธุ์แท้พ่อ ตากฟ้า 5 ก่อน 4 วัน ให้ผลผลิตเฉลี่ยสูงที่สุด 571 กิโลกรัมต่อไร่ และมีปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่มีขนาดเหมาะสม

ศูนย์วิจัยพืชไร่นครสวรรค์ ได้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ลูกผสมนครสวรรค์ 5 รวมทั้งสายพันธุ์แท้พ่อและแม่ สนับสนุนให้เครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ เช่น หน่วยงานราชการ ภาคเอกชน สหกรณ์การเกษตร และเกษตรกร สามารถนำไปผลิตเมล็ดพันธุ์ลูกผสมที่มีคุณภาพเพื่อใช้หรือจำหน่าย ซึ่งเป็นการเพิ่มช่องทางการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ลูกผสมของกรมวิชาการเกษตรออกสู่วงกว้างมากยิ่งขึ้น

การควบคุมคุณภาพห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมี ด้วยการทดสอบความชำนาญตามมาตรฐาน ISO/IEC 17043 : 2010

(ประเภทงานด้านบริการวิชาการ)

ตามประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ปุ๋ย ตามมาตรา 36 (11) และมาตรา 36/2 (10) แห่งพระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ.2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติปุ๋ย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 พ.ศ. 2554 กำหนดให้ห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ปุ๋ยต้องเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญกับกรมวิชาการเกษตร อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง นอกจากนี้ มาตรฐานว่าด้วยการรับรองความสามารถห้องปฏิบัติการตามข้อกำหนด ISO/IEC 17025: 2017 กำหนดให้ห้องปฏิบัติการต้องมีการประกันคุณภาพผลการทดสอบจากภายนอก โดยการเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญระหว่างห้องปฏิบัติการ เพื่อเป็นการเฝ้าระวังความสามารถห้องปฏิบัติการ และเพื่อให้ผู้ขอรับบริการเกิดความเชื่อมั่นในผลการทดสอบที่ได้รับ

การทดสอบความชำนาญระหว่างห้องปฏิบัติการเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญที่ใช้ในการควบคุมมาตรฐานห้องปฏิบัติการดำเนินการโดยจัดเตรียมตัวอย่างที่มีความเป็นเนื้อเดียวกันและมีความเสถียรเพียงพอ ส่งให้ห้องปฏิบัติการวิเคราะห์และจัดให้มีการประเมินความสามารถของห้องปฏิบัติการโดยใช้หลักการทางสถิติที่เหมาะสม ซึ่งเป็นการดำเนินงานภายใต้มาตรฐาน ISO/IEC 17043 : 2010 เป็นข้อกำหนดว่าด้วยการรับรองความสามารถของการจัดการทดสอบความชำนาญ

ประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานใดรับผิดชอบการทดสอบความชำนาญด้านปุ๋ยเคมี และการเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญกับต่างประเทศมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง จึงเป็นข้อจำกัดของห้องปฏิบัติการที่มีขนาดเล็กหรือมีงบประมาณไม่เพียงพอ นอกจากนี้ลักษณะหรือรูปแบบของปุ๋ยเคมีที่ใช้ในต่างประเทศแตกต่างจากปุ๋ยเคมีที่ใช้ในประเทศไทย

กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร เริ่มดำเนินการจัดการทดสอบความชำนาญ และพัฒนารูปแบบให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล เพื่อใช้ในการควบคุมมาตรฐานห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีในประเทศไทย กรมวิชาการเกษตร จึงเป็นหน่วยงานเพียงรายเดียวที่ได้รับการรับรองความสามารถการจัดการทดสอบความชำนาญห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีตามมาตรฐาน ISO/IEC 17043 : 2010 ทำให้ห้องปฏิบัติการไม่ต้องเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญกับต่างประเทศ สามารถควบคุมมาตรฐานห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีในประเทศไทยให้มีมาตรฐานเดียวกัน เกษตรกรได้ใช้ปุ๋ยเคมีที่มีคุณภาพเป็นไปตามฉลากที่ระบุไว้ ผู้ประกอบการหรือบริษัทเอกชน มีความเชื่อมั่นด้านการตรวจวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีจากห้องปฏิบัติการ และลดข้อโต้แย้งในการบังคับใช้กฎหมายของกรมวิชาการเกษตร ตามพระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติปุ๋ย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ลดความเสียหายจากการจำหน่ายปุ๋ยปลอม ปุ๋ยผิดประเภทไม่ได้มาตรฐาน

สำหรับผลงานวิจัยดีเด่น ประจำปี 2562 ระดับดีและชมเชย จดหมายข่าวผลิใบฯ ขอนำมาเสนอในโอกาสถัดไป

ข้อมูล/ภาพประกอบ : นักวิชาการเจ้าของผลงาน และ กองแผนงานและวิชาการ

มันฝรั่ง จากดอยหรือต่างเมือง

อังคณา สุวรรณกูฏ

https://pixabay.com/images

ในบรรดาของขบเคี้ยวที่อยู่ในใจของหลาย ๆ คน หนึ่งในนั้นน่าจะเป็นมันฝรั่งทอดกรอบ ถึงแม้ว่าในมุมของนักโภชนากรอาจโดนเพ่งเล็งว่าเป็นอาหารที่หากเผลอบริโภคเข้าไปเกินจำเป็น จะจัดอยู่ในกลุ่มที่ไม่ส่งผลดีต่อสุขภาพ ดังนั้นผู้ที่ใส่ใจต่อสุขภาพมักจะหลีกเลี่ยงการบริโภคมันฝรั่งทอดกรอบไปโดยปริยาย ผู้ผลิตมันฝรั่งทอดกรอบจึงพัฒนากรรมวิธีในการผลิตกลายเป็นมันฝรั่งอบกรอบแทน ทำให้ผู้บริโภคกลุ่มหลังรู้สึกดีขึ้นบ้างเล็กน้อยหากประสงค์จะบริโภคมันฝรั่งดังกล่าว

หลาย ๆ ท่านอาจสงสัยว่ามันฝรั่งทอดกรอบที่เห็นจำหน่ายกันในท้องตลาดนี้มีที่มาอย่างไร เพราะเข้าใจว่ามันฝรั่งเป็นอาหารของประเทศที่อยู่ในเขตหนาว ร้อน ๆ อย่างบ้านเราเอามันฝรั่งมาจากไหนถึงกับมีจำหน่ายแทบทุกท้องที่ เรียกได้ว่าหากอยากรับประทานเมื่อใดก็พร้อมให้บริโภคได้เสมอตลอดเวลา “ฉีกซอง” จึงขออนุญาตท่านผู้อ่านเปิดประเด็นในฉบับนี้ โปรดติดตาม

มันฝรั่ง-มันอะลู

มันฝรั่ง หรือ potato มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Solanum tuberosum* L. อยู่ในวงศ์ Solanaceae เช่นเดียวกับพริก ยาสูบ มะเขือเทศ เป็นต้น จัดเป็นพืชอาหารที่ปลูกได้เขตอบอุ่น-หนาว โดยมีความสำคัญอยู่ในอันดับสี่ของพืชอาหารโลกรองจาก ข้าว ข้าวสาลี และข้าวโพด สำหรับผู้คนในเขตร้อนชื้นเช่นประเทศไทย มันฝรั่งไม่ใช่อาหารหลักแต่มักเป็นส่วนหนึ่งของอาหาร เช่น ใส่ในแกงมัสมั่น ต้มซุปต่าง ๆ หรือทำเป็นของว่าง เช่น มันฝรั่งทอด ด้วยลักษณะการเจริญเติบโตของมันฝรั่งที่ต้องการอากาศหนาวเย็นพอสมควร จึงพบการปลูกมันฝรั่งในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยและบางส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คนท้องถิ่นภาคเหนือจะเรียกมันฝรั่งว่า มันอะลู

เดิมทีมันฝรั่งมีถิ่นกำเนิดบริเวณเทือกเขาแอนดีส ประเทศเปรู ในทวีปอเมริกาใต้ ก่อนที่จะกระจายออกไปทั่วโลก โดยเข้ามาสู่บริเวณภาคเหนือของไทยผ่านทางเมียนมา ว่ากันว่าชาวเขาเป็นผู้นำมาปลูก ซึ่งราวปลายพุทธศตวรรษที่ 24 เริ่มมีการปลูกเป็นการค้าอย่างจริงจัง ในยุคนั้นพันธุ์ที่ปลูก คือ พันธุ์บินเจ (Bintje) นำเข้ามาจากเนเธอร์แลนด์ในปี 2498 ซึ่งเป็นพันธุ์ที่บริโภคสดและแปรรูปได้ ต่อมาราวปี 2505 เริ่มมีการปรับปรุงพันธุ์มันฝรั่งให้เหมาะสมกับประเทศไทย และในปี 2525 จากโอกาสทางการตลาดที่เปิดกว้างทำให้บริษัทแปรรูปมันฝรั่งจากต่างประเทศเข้ามาตั้งโรงงานในประเทศไทยที่จังหวัดลำพูน ส่งเสริมให้มีการปลูกมันฝรั่งเพื่อการแปรรูปส่งโรงงานในลักษณะของ contact farming ร่วมกับโครงการหลวง ในพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และมีการปรับเปลี่ยนมาใช้พันธุ์สปุ้นต้า (Spunta) ซึ่งนำเข้ามาจากเนเธอร์แลนด์ ตั้งแต่ปี 2509 แทนพันธุ์บินเจ สำหรับการบริโภคสดอย่างแพร่หลาย ส่วนพันธุ์ที่ใช้สำหรับการแปรรูปมี 2 พันธุ์ คือ พันธุ์เคนนีเบค (Kennebec) ซึ่งเป็นพันธุ์ของสหรัฐอเมริกา นำมาทำมันฝรั่งแผ่นทอด (Potato Chip) นำเข้ามาปลูกในประเทศไทยประมาณปี 2521 เป็นพันธุ์เบา อายุเก็บเกี่ยว 100-120 วัน ใบใหญ่ พุ่มหนา ทนแล้งได้ดี ลักษณะหัวกลมรีรูปไข่ ผิวเรียบสีเหลืองอ่อน ตาตื้น เนื้อในสีขาว ให้ผลผลิตสูงปานกลาง อีกพันธุ์คือ พันธุ์แอตแลนติก (Atlantic) มาจากสหรัฐอเมริกาเช่นกัน อายุเก็บเกี่ยวประมาณ 100-120 วัน ทรงต้น ตั้งตรง พุ่มหนา ใบใหญ่สีเขียวเข้ม หัวกลมขนาดปานกลางถึงเล็ก ผิวสีเหลืองอ่อนเป็นร่างแหเล็กน้อย เนื้อสีขาวครีม ให้ผลผลิตสูง

จากที่กล่าวข้างต้น มันฝรั่งเป็นพืชที่ต้องการอากาศหนาวเย็น ฤดูปลูกของเกษตรกรในไทยจึงแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ฤดูแล้ง (มกราคม-มิถุนายน) และฤดูฝน (กรกฎาคม-ธันวาคม) โดยอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 16-20 องศาเซลเซียส จึงจะสามารถสร้างหัวได้ (tuberization) ในช่วงกลางวันอุณหภูมิต้องไม่เกิน 28 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิกลางคืนไม่เกิน 18 องศาเซลเซียส หากอุณหภูมิสูงกว่านี้ การลงหัวจะไม่ดี เนื่องจากคาร์โบไฮเดรตและน้ำตาลที่สร้างขึ้น จะถูกใช้ในกระบวนการหายใจของพืชมากกว่าการสะสมไว้ รวมถึงความแตกต่างของอุณหภูมิดินระหว่างกลางวันกับกลางคืนก็มีผลต่อการลงหัวด้วยเช่นกัน โดยอุณหภูมิต้องต่างกันอย่างน้อย 10 องศาเซสเซียส ปริมาณฝนต้องไม่น้อยกว่า 900 มิลลิเมตร จึงควรมีแหล่งน้ำสำรองไว้ใช้ในช่วงฝนทิ้งช่วง หากมันฝรั่งขาดน้ำในช่วงลงหัว หรือในระยะหัวเกือบโตเต็มที่ จะทำให้ผลผลิตลดลงอย่างรวดเร็ว สำหรับความยาวของวัน หากเป็นช่วงวันสั้น มันฝรั่งจะลงหัวเร็ว ทรงพุ่มเล็ก เก็บเกี่ยวได้เร็วขึ้น มีการเจริญเติบโตทางลำต้นสั้น ในขณะที่วันยาว จะทำให้มันฝรั่งเจริญเติบโตทางลำต้นนานขึ้น แก่ช้าลง อายุการเก็บเกี่ยวจะยืดออกไป

ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกมันฝรั่งต้องเป็นดินที่มีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์สูง หน้าดินลึกปานกลาง ค่าความเป็นกรดเป็นด่างอยู่ระหว่าง 5.6-7.0 โดยไม่ควรปลูกในดินที่มีชั้นจาโรไซท์ (Jarosite) ที่ความลึกน้อยกว่า 50 เซนติเมตรจากหน้าดิน เนื่องจากเมื่อดินมีความชื้นจะไปทำปฏิกิริยาทำให้ดินมีสภาพความเป็นกรดมากขึ้น จนไม่เหมาะกับการเจริญเติบโตของมันฝรั่ง และดินที่มีแคลเซียมสูง จะมีความเป็นด่างสูง ไม่เหมาะสำหรับการปลูกมันฝรั่งเช่นกัน จะทำให้เกิดโรคขี้กลากได้ (Scab) ดังนั้นการตรวจสอบคุณสมบัติดินก่อนปลูกจึงมีความจำเป็นในการปลูกมันฝรั่งให้ประสบความสำเร็จ

การผลิตหัวพันธุ์มันฝรั่ง

ปัญหาการผลิตมันฝรั่งในประเทศไทยที่สำคัญ คือ ต้นทุนการผลิตสูงและผลผลิตต่อไร่ต่ำ โดยต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่เป็นค่าแรงและค่าหัวพันธุ์ที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ส่วนปัญหาผลผลิตต่อไร่ต่ำ โดยเฉพาะการผลิตในช่วงฤดูฝน เป็นผลจากการขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการปลูกในช่วงฤดูฝน ซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการระบาดของศัตรูพืช นอกจากนี้พันธุ์มันฝรั่งที่ใช้ปลูกส่งโรงงานคือ พันธุ์แอตแลนติก เป็นพันธุ์ที่ไม่ต้านทานต่อโรคที่สำคัญ คือ โรคเหี่ยวเขียว (bacterial wilt) โรคใบไหม้ (late blight) และโรคหัวหูดจากไส้เดือนฝอยรากปม รวมทั้งยังมีปัญหาการเกิดโรคหัวกลวง (hallow heart) ในหัวมันฝรั่งทำให้ผลผลิตและคุณภาพลดลงไปอีก ส่งผลให้ผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน ดังนั้นการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการผลิตมันฝรั่งโดยเฉพาะมันฝรั่งเพื่อการแปรรูปที่ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการผลิตของเกษตรกร เรียกว่า win-win กันทั้งสองฝ่าย

ประเด็นที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือหัวพันธุ์มันฝรั่ง เนื่องจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมแปรรูปมันฝรั่งในประเทศโดยเฉพาะมันฝรั่งทอดกรอบ ทำให้เกษตรกรมีความต้องการหัวพันธุ์มันฝรั่งเพื่อใช้ผลิตส่งป้อนโรงงานแปรรูปมากขึ้น เป็นเหตุให้ต้องมีการขออนุญาตนำเข้าหัวพันธุ์จากต่างประเทศ โดยบริษัทที่ทำธุรกิจมันฝรั่งในประเทศไทยมีจำนวน 3 ราย ได้แก่ บริษัทเป๊ปซี่โคล่า (ไทย) เทรดดิ้ง จำกัด บริษัทเบอร์ลี่ยุคเกอรฟู้ด จำกัด และบริษัท ยูนิแชมป์ จำกัด ระบบการผลิตมันฝรั่งเพื่อแปรรูปจึงเป็นลักษณะของการเกษตรแบบพันธสัญญา (contact farming) และถูกควบคุมด้วยระบบโควตาจากกระทรวงพาณิชย์อีกทางหนึ่ง เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับเกษตรกรภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าความต้องการมันฝรั่งเพื่อเข้าสู่อุตสาหกรรมแปรรูป ยังคงเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านการผลิตและปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ภาคเอกชนจึงได้ปรับตัวไปใช้วัตถุดิบอื่นจากมันฝรั่งแทนหัวมันสด เพื่อกระจายความเสี่ยง รวมทั้งพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ให้มีความหลากหลายมากกว่ามันฝรั่งทอดกรอบเพียงอย่างเดียว นับว่าเป็นการปรับตัวของธุรกิจเพื่อให้ยังสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้

มันฝรั่ง-พืชนโยบาย

จากที่กล่าวมาข้างต้น มันฝรั่งเป็นอีกพืชหนึ่งที่มีระบบการบริหารจัดการในเชิงนโยบายในรูปของคณะกรรมการระดับประเทศ ซึ่งมีทั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงพาณิชย์ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการ สำหรับการบริหารการนำเข้าหัวพันธุ์มันฝรั่งและหัวมันฝรั่งสดเพื่อแปรรูป ภายใต้ความตกลง WTO ในปี 2563 คณะอนุกรรมการจัดการการผลิตและการตลาดกระเทียม หอมแดง หอมหัวใหญ่ และมันฝรั่ง ได้เห็นชอบการนำเข้าหัวพันธุ์มันฝรั่งพันธุ์โรงงาน ปี 2563 ครั้งที่ 1 ปริมาณรวม 5,208.75 ตัน อัตราภาษีในโควตาร้อยละ 0 โดยอัตราภาษีนอกโควตาร้อยละ 125 กำหนดให้การนำเข้ามีผลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2563 และจัดสรรให้บริษัททั้ง 3 ราย ได้แก่ บริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรดดิ้ง จำกัด จำนวน 4,347 ตัน บริษัท เบอร์ลี่ ยุคเกอร์ ฟู้ดส์ จำกัด จำนวน 850 ตัน และบริษัท ยูนิแชมป์ จำกัด จำนวน 11.75 ตัน

สำหรับรอบการนำเข้าหัวพันธุ์มันฝรั่ง กำหนดปีละ 3 ครั้ง เพื่อให้เกษตรกรปลูก คือ ครั้งที่ 1 เดือนเมษายน–กรกฎาคม ครั้งที่ 2 เดือนสิงหาคม–ตุลาคม และครั้งที่ 3 เดือนพฤศจิกายน–มกราคมของปีถัดไป ผู้ที่มีความประสงค์ขอนำเข้าหัวพันธุ์มันฝรั่ง ต้องเป็นนิติบุคคล และต้องจัดทำหนังสือแจ้งความประสงค์ขอนำเข้ามายังสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในฐานะฝ่ายเลขานุการภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งเอกสารการนำเข้าประกอบด้วย 1) หนังสือรับรองพื้นที่เพาะปลูก 2) ทะเบียนเกษตรกร 3) ข้อมูลปริมาณหัวพันธุ์ที่สอดคล้องกัน โดยมีเกษตรจังหวัดหรือสหกรณ์จังหวัดรับรอง ส่วนในกรณีที่บริษัทนำเข้าหัวพันธุ์มันฝรั่ง เพื่อมาเพาะปลูกในพื้นที่ของตนเอง ให้บริษัททำหนังสือรับรองพื้นที่เพาะปลูก และข้อมูลปริมาณหัวพันธุ์ที่สอดคล้องกัน โดยมีเกษตรจังหวัดหรือสหกรณ์จังหวัดรับรองด้วย ทั้งนี้ผู้นำเข้าจะต้องจำหน่ายหัวพันธุ์มันฝรั่งโรงงานให้แก่เกษตรกรในราคาไม่เกินกิโลกรัมละ 35 บาท

สำหรับการบริหารการนำเข้าหัวมันฝรั่งสดเพื่อแปรรูป ปี 2563 กำหนดอัตราภาษีในโควตาร้อยละ 27 อัตราภาษีนอกโควตาร้อยละ 125 ปริมาณรวม 52,000 ตัน กำหนดการนำเข้าในช่วงระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม–31 ธันวาคม 2563 โดยจัดสรรให้บริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรดดิ้ง จำกัด ปริมาณ 44,750 ตัน บริษัท เบอร์ลี่ ยุคเกอร์ ฟู้ดส์ จำกัด ปริมาณ 6,750 ตัน และบริษัท ยูนิแชมป์ จำกัด ปริมาณ 500 ตัน โดยมีเงื่อนไขว่า ผู้นำเข้าหรือผู้แทนผู้นำเข้าจะต้องมีการทำสัญญารับซื้อผลผลิตหัวมันฝรั่งสดเพื่อแปรรูปจากเกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่งภายในประเทศ นอกจากนี้ ได้ขยายปริมาณในโควตาเพิ่มเติม อีกปริมาณ 6,400 ตัน โดยจัดสรรให้บริษัทเป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรดดิ้ง จำกัด ปริมาณ 5,400 ตัน บริษัท เบอร์ลี่ ยุคเกอร์ ฟู้ดส์ จำกัด ปริมาณ 1,000 ตัน สำหรับราคารับซื้อ ผู้นำเข้าหรือผู้แทนผู้นำเข้าจะต้องรับซื้อผลผลิตหัวมันฝรั่งสดเพื่อแปรรูปจากเกษตรกร ในราคาไม่ต่ำกว่ากิโลกรัมละ 14 บาท ในช่วงฤดูฝน (กรกฎาคม-ธันวาคม) และในราคาไม่ต่ำกว่ากิโลกรัมละ 10.60 บาท ในช่วงฤดูแล้ง (มกราคม–มิถุนายน)

แนวทางการจัดการสินค้ามันฝรั่ง ในปี 2563 เน้นมาตรการกระจายผลผลิต ในช่วงที่ออกสู่ตลาดมาก อาทิ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ผ่านเครือข่ายสหกรณ์ และกระทรวงพาณิชย์ ขอความร่วมมือไปยังห้างสรรพสินค้าและโมเดิร์นเทรด พร้อมตรวจสอบสต็อกของผู้ประกอบการเพื่อป้องกันการกักตุนและเก็งกำไร ขณะที่กรมศุลกากร จะดำเนินมาตรการในการปราบปรามการลักลอบการนำเข้าอย่างเข้มงวด ส่วนเนื้อที่ปลูกและผลผลิตของมันฝรั่งปี 2563 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรคาดว่ามีเนื้อที่เพาะปลูก รวมทั้งประเทศ 47,297 ไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 4 ผลผลิตรวม 138,782 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 8 โดยผลผลิตต่อเนื้อที่เก็บเกี่ยวเฉลี่ย 2,943 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น จากปีที่แล้ว 92 กิโลกรัมต่อไร่ หรือร้อยละ 3 โดยเนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นเนื่องจากบริษัทผู้รับซื้อมันฝรั่งมีแผนความต้องการและส่งเสริมให้ขยายการผลิตในปี 61-63 ซึ่งขอเพิ่มโควตานำเข้าหัวพันธุ์มันฝรั่งพันธุ์โรงงาน ส่งผลทำให้มีการขยายพื้นที่เพาะปลูก ประกอบกับสภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโตของมันฝรั่ง และบริษัทผู้รับซื้อมันฝรั่ง ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้หัวพันธุ์ที่ได้มาตรฐาน ผลผลิตได้ขนาดตามความต้องการ ภาพรวมผลผลิตรวมทั้งประเทศจึงเพิ่มขึ้น ถึงแม้จะมีการขยายการผลิตและการนำเข้าเพิ่มขึ้น จะไม่ส่งผลกระทบต่อราคาที่เกษตรกรได้รับ เนื่องจากมีการรับซื้อตามราคาขั้นต่ำที่คณะอนุกรรมการฯ กำหนด

มันฝรั่งที่คัดทิ้ง

เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2563 ที่ผ่านมา คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบการขยายปริมาณในโควตาการนำเข้าสินค้าหัวมันฝรั่งสดเพื่อแปรรูป ภายใต้ความตกลงองค์การการค้าโลก (WTO) ปี 2563 เพิ่มเติม จำนวน 6,400 ตัน โดยการขยายปริมาณโควตาดังกล่าวจะไม่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่งภายในประเทศ เนื่องจากการนำเข้าส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าในช่วงการปลูกมันฝรั่งนอกฤดู (เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม) ซึ่งผลผลิตภายในประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรม และมีการทำสัญญารับซื้อผลผลิตระหว่างผู้ประกอบการนำเข้ากับเกษตรกร โดยกำหนดราคารับซื้อขั้นต่ำตามที่คณะอนุกรรมการจัดการการผลิตและการตลาดกระเทียม หอมแดง หอมหัวใหญ่ และมันฝรั่ง กำหนด ตามที่คณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์เสนอ และให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงอุตสาหกรรม และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เช่น การกำหนดเงื่อนไขและหลักเกณฑ์การจัดสรรโควตาเพิ่มเติม ควรยึดหลักความจำเป็นและเดือดร้อนของผู้ประกอบการ โดยให้พิจารณาปริมาณการนำเข้าตามโควตาที่ได้รับการจัดสรรในคราวแรกให้แล้วเสร็จเกินครึ่งก่อนพิจารณาจัดสรรปริมาณโควตานำเข้าเพิ่มเติมต่อไป และควรพิจารณากำหนดปริมาณโควตานำเข้าในระดับที่เหมาะสมในรอบปีต่อไป โดยพิจารณาจากศักยภาพและแผนการส่งเสริมการเพาะปลูกในประเทศ รวมถึงแนวโน้มความต้องการวัตถุดิบในอุตสาหกรรมที่จะใช้จริง ไปพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป และให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณากำหนดแนวทางการเพิ่มปริมาณผลผลิตหัวมันฝรั่งสดภายในประเทศทดแทนการนำเข้า เช่น การส่งเสริมการเพาะปลูกมันฝรั่งสดทดแทนพืชชนิดอื่น และการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตหัวมันฝรั่งสดเพื่อลดปริมาณการนำเข้าและให้มีผลผลิตหัวมันฝรั่งสดเพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในประเทศมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ให้กำกับดูแลไม่ให้เกิดกรณีผลผลิตหัวมันฝรั่งสดออกสู่ตลาดเพิ่มมากขึ้นจนส่งผลกระทบต่อราคาผลผลิตและเกษตรกรผู้เพาะปลูกด้วย

มันฝรั่ง ต่างเมืองสู่ดอย

จากที่กล่าวมาข้างต้น บริษัทที่ได้รับอนุญาตให้นำเข้าหัวมันฝรั่งสดเพื่อการแปรรูป จะต้องดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตภายในประเทศด้วย เพื่อให้มีผลผลิตป้อนเข้าโรงงาน เมื่อผลผลิตไม่เพียงพอจึงจะสามารถขอนำเข้าได้ โดยต้องเสนอความต้องการวัตถุดิบมันฝรั่งมายังคณะอนุกรรมการฯ ดังกล่าว ซึ่งคณะอนุกรรมการฯ จะอนุญาตให้นำเข้าเฉพาะช่วงที่ขาดแคลน ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝน ส่วนการปลูกในฤดูแล้งมักจะมีผลผลิตเพียงพอกับความต้องการของโรงงาน ผลผลิตการปลูกฤดูแล้งจะออกในช่วงเดือนมกราคม-มิถุนายน ส่วนผลผลิตในฤดูฝนจะออกในช่วงเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม

การอนุญาตให้นำเข้าหัวพันธุ์มันฝรั่ง จึงต้องสอดคล้องกับการผลิตมันฝรั่งในประเทศ โดยการนำเข้าหัวพันธุ์มันฝรั่งดังกล่าว รวมทั้งการนำเข้ามันฝรั่งเพื่อการแปรรูปในโรงงานอุตสาหกรรม จำเป็นต้องมีการควบคุมการนำเข้าเป็นพิเศษกว่าการนำเข้ามาเพื่อการบริโภคโดยตรง มาตรการการควบคุมการนำเข้ามันฝรั่งดังกล่าวอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยกระบวนการขออนุญาตนำเข้าจะแยกออกมาจากการนำเข้าภายใต้โควต้าที่ได้รับการจัดสรรหรือการนำเข้านอกโควต้า เป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับมาตรการสุขอนามัยพืชเท่านั้น เนื่องจากดินจัดเป็นสิ่งต้องห้าม มันฝรั่งซึ่งเป็นพืชหัวจึงมีความเสี่ยงสูง รวมทั้งแหล่งปลูกมันฝรั่งส่วนใหญ่มีความเสี่ยงของปัญหาการติดเข้ามาของไส้เดือนฝอยสาเหตุโรคพืช ซึ่งเป็นศัตรูพืชกักกันหลายชนิด ดังนั้น การนำเข้าจึงต้องมีใบอนุญาตนำเข้าที่ออกให้โดยกรมวิชาการเกษตร ผู้ที่ประสงค์จะขอนำเข้าหัวมันฝรั่งเพื่อการแปรรูป จึงต้องประกอบกิจการโรงงานแปรรูปมันฝรั่ง และโรงงานจะต้องมีอุปกรณ์เครื่องมือพร้อมในการจัดการดินที่อาจติดมากับหัวมันฝรั่ง ส่วนของหัวมันฝรั่ง เศษเหลือที่คัดทิ้ง รวมถึงน้ำล้างหัวมันฝรั่งไม่ให้หลุดรอดไปยังสิ่งแวดล้อมได้ นอกจากนี้ยังกำหนดเงื่อนไขคุณลักษณะของหัวมันฝรั่งที่จะนำเข้าต้องมาจากแหล่งที่ปลอดจากไส้เดือนฝอยสาเหตุโรคพืช หรือมีการควบคุมและการทดสอบแล้วว่าไม่มีไส้เดือนฝอยติดมา ตลอดจนการกำหนดให้หัวมันฝรั่งต้องปราศจากดินติดเข้ามา โดยจะทำการล้างให้สะอาดหรือกรรมวิธีอื่น กำหนดค่าที่ยอมรับได้สำหรับดินที่มีลักษณะเป็นผงติดมากับหัวมันฝรั่ง ต้องมีน้ำหนักไม่เกิน 100 กรัมต่อหัวมันฝรั่ง 50 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 0.20 ของน้ำหนัก หากดินมีลักษณะเป็นก้อนติดมากับหัวมันฝรั่งเกินกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่ผิว ต้องมีไม่เกิน 30 หัว จากมันฝรั่งจำนวน 600 หัว หรือไม่เกินร้อยละ 5 และต้องมีการควบคุมการแตกหน่อบนหัวมันฝรั่งด้วยสารยับยั้งความงอกด้วย

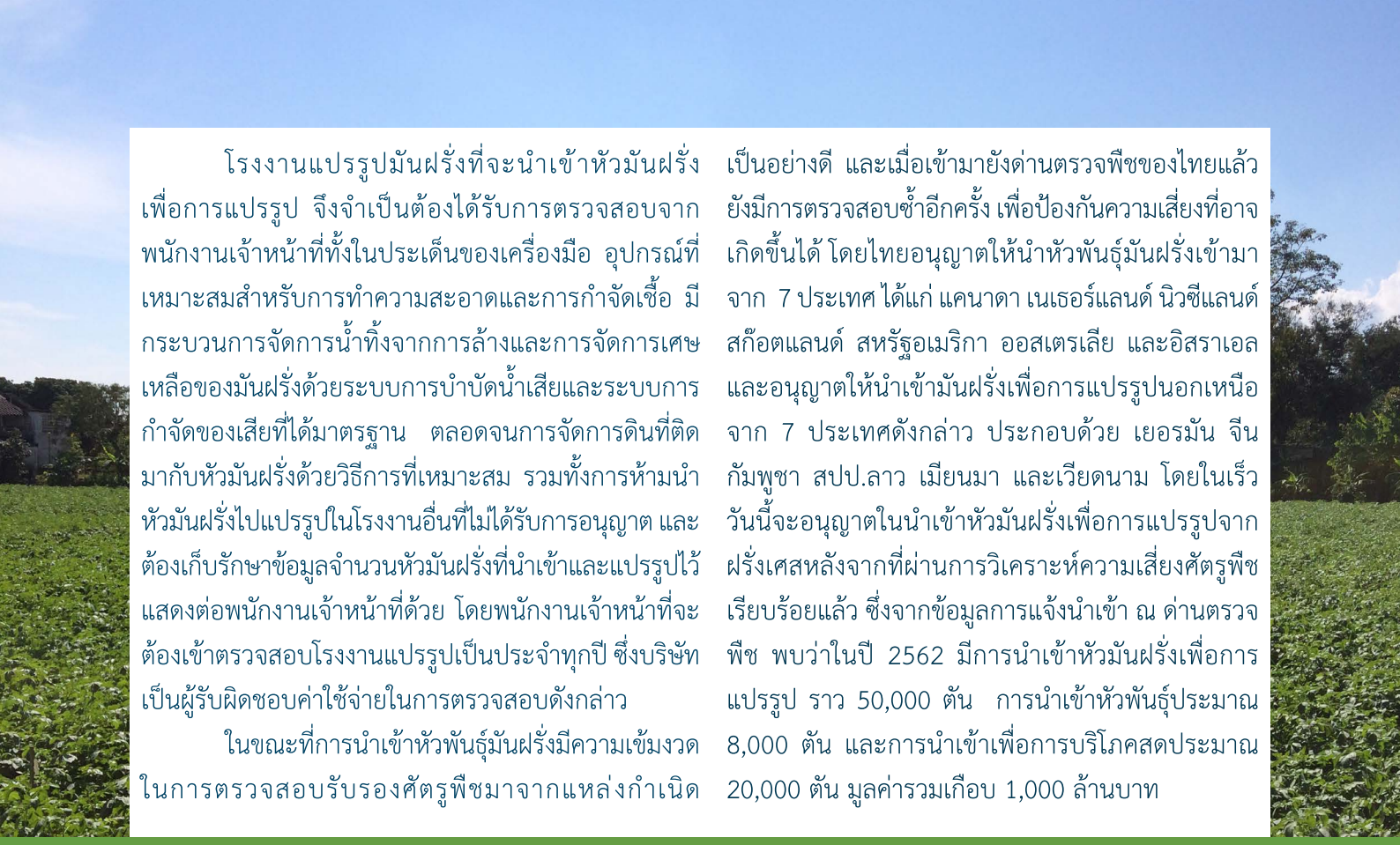

โรงงานแปรรูปมันฝรั่งที่จะนำเข้าหัวมันฝรั่งเพื่อการแปรรูป จึงจำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบจากพนักงานเจ้าหน้าที่ทั้งในประเด็นของเครื่องมือ อุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการทำความสะอาดและการกำจัดเชื้อ มีกระบวนการจัดการน้ำทิ้งจากการล้างและการจัดการเศษเหลือของมันฝรั่งด้วยระบบการบำบัดน้ำเสียและระบบการกำจัดของเสียที่ได้มาตรฐาน ตลอดจนการจัดการดินที่ติดมากับหัวมันฝรั่งด้วยวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งการห้ามนำหัวมันฝรั่งไปแปรรูปในโรงงานอื่นที่ไม่ได้รับการอนุญาต และต้องเก็บรักษาข้อมูลจำนวนหัวมันฝรั่งที่นำเข้าและแปรรูปไว้แสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย โดยพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องเข้าตรวจสอบโรงงานแปรรูปเป็นประจำทุกปี ซึ่งบริษัทเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบดังกล่าว

ในขณะที่การนำเข้าหัวพันธุ์มันฝรั่งมีความเข้มงวดในการตรวจสอบรับรองศัตรูพืชมาจากแหล่งกำเนิดเป็นอย่างดี และเมื่อเข้ามายังด่านตรวจพืชของไทยแล้วยังมีการตรวจสอบซ้ำอีกครั้ง เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยไทยอนุญาตให้นำหัวพันธุ์มันฝรั่งเข้ามาจาก 7 ประเทศ ได้แก่ แคนาดา เนเธอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ สก๊อตแลนด์ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และอิสราเอล และอนุญาตให้นำเข้ามันฝรั่งเพื่อการแปรรูปนอกเหนือจาก 7 ประเทศดังกล่าว ประกอบด้วย เยอรมัน จีน กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา และเวียดนาม โดยในเร็ววันนี้จะอนุญาตในนำเข้าหัวมันฝรั่งเพื่อการแปรรูปจากฝรั่งเศสหลังจากที่ผ่านการวิเคราะห์ความเสี่ยงศัตรูพืชเรียบร้อยแล้ว ซึ่งจากข้อมูลการแจ้งนำเข้า ณ ด่านตรวจพืช พบว่าในปี 2562 มีการนำเข้าหัวมันฝรั่งเพื่อการแปรรูป ราว 50,000 ตัน การนำเข้าหัวพันธุ์ประมาณ 8,000 ตัน และการนำเข้าเพื่อการบริโภคสดประมาณ 20,000 ตัน มูลค่ารวมเกือบ 1,000 ล้านบาท

อย่างไรก็ตาม คงปฏิเสธไม่ได้ว่ามันฝรั่งในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นมันฝรั่งที่มาจากต่างประเทศไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง การควบคุมการนำเข้าที่เข้มงวดส่งผลดีต่อการรักษาความมั่นคงทางชีวภาพของประเทศไว้ได้ แต่ในทางกลับกันโจทย์ที่ท้าทายสำหรับผู้ที่อยู่ในวงการมันฝรั่ง คงหนีไม่พ้น ทำอย่างไรจะสามารถส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตหัวพันธุ์มันฝรั่งปลอดโรคเอง เพื่อลดต้นทุนการผลิตลง และสามารถขยายพื้นที่การปลูกมันฝรั่งภายในประเทศหรือปรับปรุงระบบการผลิตให้สามารถเพิ่มผลผลิตได้เพียงพอกับความต้องการ ทั้งหมดนี้คือคำถามที่รอคำตอบ

(ขอบคุณข้อมูล/ภาพ : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร สถาบันวิจัยพืชสวน
สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช กรมวิชาการเกษตร)

**ข้อมูลปริมาณและมูลค่าการนำเข้ามันฝรั่ง (Potato) *Solanum tuberosum* L.
ปี 2562 - 2563 (เดือนมกราคม-14 สิงหาคม)**

รายการ/แหล่งกำเนิด ที่นำเข้า	ปี 2562			ปี 2563		
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวน Shipment	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวน Shipment
หัวพันธุ์	**8,343**	**198.84**	**71**	**1,697**	**40.56**	**11**
ออสเตรเลีย	1,188	30.91	11	585	14.76	6
แคนาดา	432	9.60	2	700	16.34	2
เนเธอร์แลนด์	822	17.06	9	-	-	-
สก็อตแลนด์	5,644	130.89	45	412	9.76	3
สหรัฐอเมริกา	257	10.39	4	-	-	-
หัวสำหรับแปรรูป	**51,148**	**692.34**	**273**	**576**	**8.42**	**8**
ออสเตรเลีย	3,486	58.71	19	-	-	-
แคนาดา	6,719	96.62	20	-	-	-
เยอรมนี	19,834	222.48	72	-	-	-
สหรัฐอเมริกา	7,603	109.59	67	-	-	-
เมียนมา	1,184	20.68	13	576	8.42	8
สาธารณรัฐประชาชนจีน	12,322	184.26	82	-	-	-
หัวสำหรับบริโภค	**20,212**	**92.80**	**577**	**6,162**	**30.54**	**174**
ญี่ปุ่น*	2,689	0.22	24	-	-	-
สาธารณรัฐประชาชนจีน	20,209	92.58	553	6,162	30.54	174
รวมทั้งหมด	**79,703**	**983.98**	**921**	**8,435**	**79.53**	**193**

ข้อมูลปริมาณการนำเข้าสรุปจากใบแจ้งการนำเข้า ณ วันที่ ตรวจ
ที่มา : กลุ่มวิชาการ สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร

พบกันใหม่ฉบับหน้า
สวัสดี...อังคณา
ฝ่ายถามฉีกซอง
กองบรรณาธิการจดหมายข่าวผลิใบฯ
กรมวิชาการเกษตร จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
E-mail ang.moac@gmail.com

โกเมศ สัตยาวุธ

กาแฟพรีเมี่ยม

ตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แผนแม่บทเกษตร 4.0 ด้านการยกระดับมาตรฐานเกษตรแปรรูป กรมวิชาการเกษตร มีนโยบายส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรให้มีคุณภาพดี ปลอดสารพิษและมีมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากล พร้อมทั้งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาการผลิตกาแฟสู่ระดับพรีเมี่ยมในพื้นที่นำร่อง 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ตาก เพชรบูรณ์ ชุมพร และสตูล มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการกว่า 300 ราย และได้รับการคัดเลือกเป็นเกษตรกรพรีเมี่ยมต้นแบบโรงงานต้นแบบ ทั้งสิ้น 7 ราย

โครงการขยายผลการเพิ่มประสิทธิภาพการตรวจ-สอบและพัฒนากาแฟพรีเมี่ยม เป็นโครงการขับเคลื่อนที่จะพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตกาแฟอราบิก้าและโรบัสต้าให้ได้ประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ดีสำหรับเกษตรกรและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมธุรกิจการส่งออกกาแฟในประเทศไทย โดยมุ่งหวังจัดตั้งศูนย์พัฒนาความเป็นเลิศด้านกาแฟ “Certified Coffee Quality Laboratory” (CCQ Thailand) เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเผยแพร่นวัตกรรมใหม่ ๆ สู่ผู้ประกอบการ กอปรทั้งการนำไปใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีความมุ่งมั่นในการส่งเสริมการสร้างคุณภาพให้ผลิตภัณฑ์กาแฟ โดยกิจกรรมการสัมมนา เสวนาโต๊ะกลมจากผู้มีประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติจริง พร้อมสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการกาแฟไทยให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

นางวิไลวรรณ พรหมคำ รองอธิบดีกรมวิชาการเกษตร เป็นประธานพิธีเปิดการสัมมนาเกษตรกรต้นแบบกาแฟพรีเมี่ยม ทดสอบกาแฟพรีเมี่ยมและแถลงผลการดำเนินงาน

เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟได้พัฒนากาแฟสู่มาตรฐานพรีเมี่ยมโดยใช้ชุดเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร ครอบคลุมตั้งแต่การปรับปรุงการเขตกรรมกาแฟ ใช้พันธุ์กาแฟแนะนำและเทคโนโลยีการปลูกของกรมวิชาการเกษตร การใช้ดัชนีการเก็บเกี่ยวกาแฟที่ช่วยลดข้อจำกัดด้านแรงงานและส่งเสริมคุณภาพการเก็บเกี่ยวที่ได้มาตรฐาน เทคโนโลยีการหมักกาแฟเพื่อการผลิตกาแฟที่มีคุณภาพคงที่ ควบคุมได้ ประหยัดน้ำ เทคโนโลยีบรรจุภัณฑ์เก็บรักษากาแฟ เพื่อยืดอายุและป้องกันแมลงทำลายผลผลิตกาแฟ เทคโนโลยีการคั่วกาแฟลดสารพิษกลุ่ม Polycyclic Aromatic Hydrocarbon (PAHs) และ Ochartoxin A (OTA) เทคนิคการคัดเกรดกาแฟเพื่อการซื้อขายและส่งเสริมให้เกิดการซื้อขายกาแฟอย่างยุติธรรม รวมทั้งการประเมินคุณภาพกาแฟให้ได้รับการยอมรับ เพื่อมุ่งสู่การซื้อขายกาแฟในตลาดสากล โดยเกษตรกรสามารถยกระดับการผลิตกาแฟสู่ระดับพรีเมี่ยมตามมาตรฐานที่โครงการกำหนด ซึ่งจะต้องได้รับคะแนนผลการชิมไม่น้อยกว่า 80 คะแนนจากวิธีการทดสอบชิมโดยสมาภัณฑ์กาแฟโลก รวมทั้งมีการสร้างเครือข่ายการผลิตกาแฟพรีเมี่ยม หรือ RFE network (Research Farmer Entrepreneur network) ทั่วประเทศ

การอบรมเชิงปฏิบัติการ Marketing & Branding
การผลิตกาแฟพรีเมี่ยมแก่เกษตรกรกาแฟพรีเมี่ยม

แผนการดำเนินการของโครงการในปีต่อไปจะมุ่งการพัฒนาเครือข่ายที่เข้มแข็ง พร้อมขยายพื้นที่สู่จังหวัดต่อยอดและเพิ่มจำนวนเกษตรกรพรีเมี่ยม ผ่านกิจกรรมสำคัญ 2 กระบวนทัศน์ ได้แก่ โครงการแคมป์แลกเปลี่ยนสร้างสรรค์กาแฟพรีเมี่ยม (X-camp) ที่มุ่งเน้นให้เกษตรกรสร้างเครือข่ายด้านการพัฒนากาแฟและสนับสนุนทางเทคโนโลยี และโครงการสัมมนาเทคโนโลยีเฉพาะทางการผลิตกาแฟพรีเมี่ยม (A la carte Seminar) เพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเกษตรกรที่ถูกจุด ทั้งนี้การผลักดันเมล็ดกาแฟไทยสู่มาตรฐานกาแฟระดับโลกเพื่อการแข่งขันและยกระดับสู่เกรดพรีเมี่ยม นี้ จักเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรแปรรูปโดยการทำงานที่เป็นเครือข่ายระหว่างเกษตรกร ผู้ประกอบการและนักวิจัย ร่วมกับสถาบันนานาชาติจะส่งเสริมการใช้เมล็ดกาแฟในระดับประเทศและโลก ปรับคุณภาพสินค้ากาแฟสู่กาแฟพรีเมี่ยมอย่างแท้จริง

รายละเอียดเพิ่มเติมติดต่อ : facebook เพจ ccqthailand

กรมวิชาการเกษตรรับ 3 รางวัลเลิศรัฐ ประจำปี 2563

จากโต๊ะบอกอ ฉบับนี้เป็นฉบับสุดท้ายของปีงบประมาณ 2563 ปิดท้ายปีด้วยข่าวดีสำหรับกรมวิชาการเกษตร คือ เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2563 นางวิไลวรรณ พรหมคำ รองอธิบดีกรมวิชาการเกษตร เป็นผู้แทนอธิบดีกรมวิชาการเกษตรเข้ารับรางวัลเลิศรัฐ ประจำปี 2563 จากนายวิษณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี ร่วมกับผู้บริหาร และนักวิชาการเจ้าของผลงานวิจัย ณ อิมแพค เมืองทองธานี

รางวัลเลิศรัฐ เป็นรางวัลแห่งเกียรติยศที่คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) มอบให้หน่วยงานภาครัฐ เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูหน่วยงานที่ได้มุ่งมั่นปฏิบัติราชการจนประสบความสำเร็จมีความเป็นเลิศแห่งหน่วยงานภาครัฐทั้งปวง ซึ่งกรมวิชาการเกษตรได้รับรางวัลเลิศรัฐ ประจำปี 2563 จำนวน 3 รางวัล ดังนี้

1. สาขารางวัลบริการภาครัฐ ประเภทนวัตกรรมการบริการ ระดับดี จากผลงานเรื่อง “พืชผักปลอดภัยจากยาฆ่าแมลงด้วยนวัตกรรมชีวภัณฑ์ไส้เดือนฝอย” ของสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ

ชีวภัณฑ์ไส้เดือนฝอยกำจัดแมลง เป็นสารชีวภาพที่มีความปลอดภัยนำไปลดหรือทดแทนการใช้สารเคมีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและรักษาสิ่งแวดล้อม เกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรสามารถเขาถึงการผลิตสารชีว-ภัณฑ์แบบทำใช้เองได้ นำไปสู่การผลิตพืชปลอดภัย ส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพดี

2. สาขารางวัลบริการภาครัฐ ประเภทพัฒนาการบริการ ระดับดี จากผลงานเรื่อง “นวัตกรรมการตรวจดัดแปลงพันธุกรรมที่จำเพาะแบบ 3 ยีนในการทดสอบเดียวกัน” ของสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ

เป็นนวัตกรรมที่ใช้ในการบริการตรวจวิเคราะห์พืช และสินค้าดัดแปลงพันธุกรรมพืชก่อนการส่งออก กำกับดูแลการนำเข้า และการเฝ้าระวังการปนเปื้อนในพื้นที่เกษตรของประเทศตามพระราชบัญญัติกักกันพืช แทนวิธีเดิมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ประกอบการส่งออก ผู้นำเข้าสินค้าเกษตร ตลอดจนเกษตรกรและประชาชนผู้บริโภคสินค้าดังกล่าว

3. สาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประเภทสัมฤทธิผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change) ระดับดี จากผลงานเรื่อง “ยกระดับถั่วหลังนาประชารัฐ สู่กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองหนองวัวซอ” ของ กองวิจัยพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืช

เป็นความร่วมมือแบบประชารัฐที่นำองค์-ความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองไปปรับเปลี่ยนเกษตรกรจากผู้ปลูก สู่กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์อย่างยั่งยืน สามารถเพิ่มผลผลิตถั่วเหลืองได้ ร้อยละ 68.5 ช่วยลดต้นทุนการซื้อเมล็ดพันธุ์ เพราะเกษตรกรสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ทำพันธุ์ในฤดูถัดไป และมีรายได้จากการขายเมล็ดพันธุ์เพิ่มด้วย เกิดเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง เพิ่มและขยายพื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองฤดูแล้งได้ ผลสำเร็จของโครงการสามารถนำไปเป็นต้นแบบกับกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ ต่อไปได้

กองบรรณาธิการจดหมายข่าวผลิใบ ขอแสดงความยินดีกับนักวิจัยและผู้มีส่วนร่วมดำเนินงานทุกคนของกรมวิชาการเกษตรและเกษตรกรในพื้นที่ สำหรับรายละเอียดของผลงานวิจัยและผลการดำเนินงานจะได้นำเสนอในโอกาสต่อไป

พบกันใหม่ฉบับหน้า
บรรณาธิการ Udomporn.s@doa.in.th

ผลิใบ ข่าวใหม่การวิจัยและพัฒนาการเกษตร

วัตถุประสงค์

- เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลการดำเนินงานของหน่วยงานในสังกัดกรมวิชาการเกษตร
- เพื่อเป็นสื่อกลางสำหรับนักวิจัยกับผู้บริหาร นักวิจัยกับนักวิจัย และนักวิจัยกับผู้สนใจ การแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
- เพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น อันจะเป็นตัวอย่างหรือเป็นพื้นฐานการวิจัยขั้นสูงต่อไป

ที่ปรึกษา : เสริมสุข สลักเพ็ชร์ สุรเดช ปัจฉิมกุล อิงอร ปัญญากิจ วิไลวรรณ พรหมคำ นิสิต ศิวกุล
บรรณาธิการ : อุดมพร สุพคุตร์
กองบรรณาธิการ : อังคณา สุวรรณกูฏ จินตน์ภาณต์ งามสุทธา อังคณา ว่องประสพสุข
ช่างภาพ : กัญญาณัฐ ไพ่แดง สรายุทธ์ อำไพพิศ
ช่างศิลป์ : มณฑา แถมเงิน
บันทึกข้อมูล : สมจิตต์ ยะเลาะห์ ธวัชชัย สุวรรณพงศ์
จัดส่ง : กฤษดาภรณ์ สายรัตน์
สำนักงาน : กรมวิชาการเกษตร ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ : 0-2561-2825 โทรสาร : 0-2579-4406
E-mail : prdoa55@gmail.com
พิมพ์ที่ : บริษัท ธนอรุณการพิมพ์ จำกัด โทรศัพท์ : 0-2282-6033-4